



125  
GABRIELĖ  
PETKEVIČAITĖ-  
BITĖ

1861—1943

PANEVĖŽYS

1986

## GABRIELĖ PETKEVIČAITĖ-BITĖ

“... įgytu šviesos spinduliu dalintis su liaudimi, tarnauti liaudžiai ir savo likimo neskirti nuo liaudies likimo“

Bitė

Gabrielė Petkevičaitė-Bitė (1861-1943) — lietuvių rašytoja-publicistė, visuomenės veikėja ir pedagogė. Lietuvių kultūros istorijoje ji išsiskiria kaip savaimingas, šviesus, valingas ir pažangus žmogus. Sugebėjimas aukotis, begalinis pasišventimas kitiems, darbštumas ir gilus visuomeninių pareigų supratimas — neatskiriami Bitės asmenybės bruožai, formavęsi šeimos poveikyje. Gabrielė gimė Puziniškyje (Panevėžio raj.). Jos tėvas Joniškėlio ligoninės gydytojas Leonas Petkevičius, demokratas ir humanistas, narodnikų „ėjimas į liaudį“ idėjos šalininkas, darė didelį poveikį savo vaikams, ypač dukteriai.

1878 m. Bitė baigė vokišką Mintaujos (dabar Jelgava, Latvijos TSR) mergaičių mokyklą, ir išlaikiusi egzaminus, gavo namų mokytojos teises. Gyvendama Joniškėlyje, padėjo tėvui gydyti ligonius, dirbo vaistinėje, mokė vaikus slaptojoje daraktorių mokykloje, bendradarbiavo su knygnešiais, plačiai įsijungė į nacionalinį sąjūdį savo publicistika ir beletristika, dalyvavo draudžiamos lietuviškos periodinės spaudos darbe. 1894 m. ji įsteigė moksleivių ir kultūros darbuotojų šelpimo draugiją „Žiburėlį“ suteikusią paramą ir V. Mickevičiui-Kapsukui, J. Biliūnui, Žemaitėi ir kt. Bitė buvo liberaliosios buržuazijos kairiojo sparno atstovė, reiškė valstietijai artimesnes pažiūras, pervertino švietėjišką kultūrinę veiklą, bet viešai gynė 1905-1907 m. revoliuciją.

1901-1908 m. gyveno Puziniškyje, pavertusi tėvų sodybą to meto Lietuvos inteligentijos bendravimo centru. Ypač dažnai lankėsi P. Višinskis, o Žemaitė, už kurią, pasak Vaižganto, Lietuva skolinga Bitei, čia yra ir gyvenusi. Čia brendo pirmojo viešo lietuviško spektaklio, suvaidinto Palangoje (1899), Lietuvos moterų suvažiavimo (1907) ir daugelis kitų idėjų.

Mirus tėvui, Bitė, persikėlusi į Vilnių dirbo „Vilniaus žinių“ (1908) ir „Lietuvos žinių“ (1909-1914) redakcijoje.

Kaizerinės okupacijos metus Bitė praleido Puziniškyje, valsietiečių tarpe. Čia ji suorganizavo šventadieninius kursus kaimo jaunimui. 1917m. išlaikiusi felčerės egzaminus, gydė žmones, gamino vaistus, rašė laiškus, globojo našlaičius, bendradarbiavo nelegaliame antiokupaciniame apylinkės jaunimo laikraštėlyje „Laisvės kelias“, rėmė jį materialiai.

Buržuazinės valstybės susidarymą Bitė vertino teigiamai, tačiau greitai suvokė, kad ji nerealizuoja nacionalinio sąjūdžio idealų. Juo labiau, kad neužilgo tai valstybei ėmė vadovauti Bitei priešinga partija — krikščionys demokratai, o po 1926 m. perversmo — tautininkai. Nuo 1919 m. Bitė gyveno Panevėžyje, mokytojavo Vyru (dabar J. Balčikonio) gimnazijoje (iki 1924). Iš čia ji važiavo į Kauną, į Steigiamojo seimo atidarymą, kėlė jame demokratinius principus, pasisakė už taiką su Tarybų Rusi-

